

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

الف- مشکلات اقتصادی:

۱- بخش بانکداری:

وضعیت پولی و اعتباری بانکها رو به وخامت و حجم مطالبات معوقه بانکها از مردم و نهادهای اعتباری همواره رو به رشد است. در نتیجه این امر، حجم کمکی که بانک مرکزی باید به کلیه بانکها بدهد از مرز ۵۰۰ هزار میلیارد ریال عبور کرده است.

منفی بودن نرخ سود واقعی سپردهها و اعتبار بانکی سیستم بانکی را با عدم تعادل جدی مواجه می‌سازد. بدین دلیل که اعطای وام بمعنی ضرر مالی برای بانک بوده و موجب میشود که تامین هزینه پروژههای زیادی بدون اینکه این پروژهها از نظر اقتصادی بصرفه باشند تایید شده است. همچنین، بانکها اقدام به اعطای وام به بخشهای اقتصادی در حجمهایی فراتر از توان خود نموده‌اند. این تفاوت تا به حال توسط وام از بانک مرکزی تامین شده است که در نتیجه بانکها به اندازه کافی سرمایه در دست نداشته و هر گونه کاهش در حمایت بانک مرکزی باعث خواهد شد که مشتریانی که در بانکها سپرده دارند متحمل ضرر خواهند شوند.

در عین حال، بانکها از سوی مشتریان خود نیز با مشکلاتی مواجه میباشند. به عنوان مثال میتوان به افزایش بیست و هفت درصدی بدهی مردم به بانکها با حجم بیش از ۷۵۰ هزار میلیارد ریال اشاره کرد. این در حالیست که سی و چهار میلیون نفر به بانکها بدهکار هستند که اکثریت آنها توانایی بازپرداخت آنرا ندارند و بدین ترتیب در پرداخت بدهی خود با مشکل مواجه‌اند و ۷/۲ میلیون نفر از مردم با برخورد قانونی روبرو میباشند.

رکود اقتصادی کشور ایجاد تعادل در سیستم را با مشکلات زیادی مواجه میکند و باعث میشود که بانکها کاملاً به بانک مرکزی متکی باشند. عدم دسترسی بانک مرکزی به منابع به توانایی این بانک برای پشتیبانی از بانکها صدمه زده و در نهایت به ورشکستگی اکثر این بانکها و عدم توانایی آنها به پرداخت پول مشتریان منجر خواهد شد.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

۲- عدم دسترسی به ذخائر ارزی و کمبود شدید ارز نقد:

عدم توازن میان دریافت‌های ارزی و پرداخت‌های ارزی که به دلیل کاهش حدوداً پنجاه درصدی فروش نفت و فرآورده‌ها و همزمان با تزریق فزاینده ارز در بازار صورت گرفته، منجر به افزایش فشار بر ذخائر ارزی کشور شده است. در وضعیت کنونی، در نتیجه تحریم‌های اعمالی به بخش عظیمی از ذخائر ارزی دسترسی وجود ندارد. اکثر سپرده‌های ارزی مسدود بوده، قسمتی از اوراق قرضه در تعلیق قرار داشته و برخی دیگر از ذخائر قبلاً برای نیازهای دیگر مورد استفاده قرار گرفته اند و به پروژه‌ها و نهاد توسعه ملی اختصاص یافته اند یا اینکه اصلاً به بانک مرکزی تعلق ندارند. همچنین، اکثر ذخائر طلای کشور بعنوان سکه به مردم فروخته شده است و حدوداً ۹۰ درصد از سپرده‌های ارزی (سپرده‌ها در چین و بحرین) مسدود بوده و امکان دسترسی به آنها وجود ندارد.

هزینه‌های هنگفت، مدیریت منابع و مصارف ارزی توسط این بانک را با مشکل جدی مواجه نموده است و در صورت تداوم این امر و یا تشدید روند کاهشی دریافت‌های ارزی کشور، تامین ارز مورد نیاز برای کالاهای اساسی نیز به سختی امکان پذیر خواهد بود. همچنین، در نتیجه محدودیت‌های رو به تشدید در دبی و ترکیه، در زمینه خرید ارز نقد با مشکل روبرو می‌باشیم. بنابراین، امکان افزایش عرضه ارز در بازار محدود می‌باشد که این وضعیت در ادامه باعث کاهش ارزش ریال خواهد شد. به همین سبب ضروری است هرگونه مصرف ارزی کشور به طور جدی محدود و کنترل گشته و بانک مرکزی به کاهش عرضه مقدار ارز ادامه دهد.

۳- لطمه به توانایی تامین کالاهای اساسی در نتیجه تحریم‌ها:

در نتیجه کاهش دریافت‌های ارزی، مشکلات روز افزونی در تامین ارز واردات کالاهای اساسی با خطوط اعتباری ریالی وجود دارد. بنابراین، علیرغم ریسک کاهش ارزش ریال و محدود نمودن استفاده از ارز برای تامین هزینه‌های واردات به کشور اقدامی الزامیست (منجمله برای کالاهای اساسی که با ارز مرجع وارد میشوند). همچنین، مشکلات روز افزونی که در انتقال پرداخت‌های بین‌المللی و سیر صعودی مبالغ کمیسیونها، قابلیت واردات کالاهای اساسی را نیز زیر سوال می‌برد و بنابراین چاره‌ای جز ایجاد کاهش چشمگیری در این زمینه نیز وجود ندارد.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

۴- کاهش پیش رو ارزش ریال:

کمبود ارز در بازار، عدم بازدهی دیگر مسیرهای سرمایه‌گذاری، عدم اعتماد عمومی به اقتصاد کشور، خرید ارز غیر وارداتی، محدودیتهای بین‌المللی انتقال ارز به ایران، جهش تورم و بیم روز افزون مردم و بازرگانان از اینکه در ادامه امکان انتقال ارز مسدود شود باعث کاهش شدید ارزش ریال شده‌اند. لازم به ذکر است که اقداماتی که اتخاذ شده (اقداماتی چون کاهش واردات، مهار تقاضاها و بالا بردن قیمت ارز وارداتی) قادر به متوقف نمودن کاهش شدید ارزش ریال نشده‌اند. بنابراین، باید نرخ ارز را به شرایط کنونی بازار تطبیق داده و در مرحله اول لازم است که نرخ ارز در سطح ۴۷ هزار ریال تثبیت شود.

۵- کمبود مواد اولیه برای چاپ اسکناس:

بگفته سازمان تولید اسکناس و مسکوک که مسئولیت چاپ پول را بعهده دارد، تامین مواد اولیه برای تولید اسکناس بدلیل فشار تحریمها تبدیل به امری مشکل ساز و پر هزینه شده و کاهش استفاده از مواد اولیه لازم برای تولید اسکناس امری الزامی است. بدلیل این محدودیتها، حجم تولید بطور قابل توجهی نسبت به مقداری که توسط بانک مرکزی سفارش داده شده بود کمتر بوده و پاسخگوی تقاضاهای مردم، خصوصا در زمینه مسکوکات نمیباشد، امری که باعث انتقاد مردم از بانکها شده است.

در نتیجه، انتظار میرود که در نیمه دوم سال ۹۲ کمبود شدید اسکناس بانک مرکزی را از هم اکنون وادار به کاهش حجم پول در گردش در بازار کند. لازم به ذکر است که در موارد اضطراری، با ابزارهای موجود توانایی پاسخگویی وجود ندارد و مقدار سفارشی بمراتب بیشتر از مقداری خواهد بود که در عمل دریافت خواهد شد.

۶- تشدید تحریمها و محدودیت فعالیتهای پولی:

انتظار میرود که تحریمهای بین‌المللی طی تابستان امسال تشدید یافته و باعث تقلیل تعداد بانکهایی که هنوز حاضر به همکاری با کشور و افزایش نرخ کمیسیونها در ازای فعالیتهای پولی شوند. این خفقان پولی عرصه فعالیت‌های روزمره واردات و استفاده از درآمدهای حاصل از صادرات

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

نفت را تنگتر خواهد کرد، کاهش واردات و کاهش استفاده از ارز را در پی خواهد داشت و به این نحو استفاده از ذخائر ارزی موجود در خارج از کشور نیز بیش از پیش دشوار خواهد شد.

۷- جهش نرخ تورم:

طبق ارزیابی انجام گرفته توسط اداره بررسی ها و سیاست‌های اقتصادی بانک در بیست شهر بزرگ کشور، نرخ تورم در سال گذشته، ۸۵/۴ درصد بوده است.

طبق این ارزیابی، بیشترین افزایش قیمت در زمینه مواد غذایی بوده است. به این ترتیب قیمت یک کیلو گوشت از ۱۲۰ هزار به ۲۰۰ هزار ریال و قیمت یک لیتر روغن از ۱۴ هزار به ۳۶ هزار ریال افزایش یافته است.

نرخ اجاره خانه نیز یک سیر صعودی ۴۰ درصدی را طی نموده است. این سیر صعودی در زمینه مواد ساختمانی حادث شده و به مرز ۸۷ درصد نزدیک میشود، امری که انتظار میرود به افزایش قیمت خانه در کشور بیانجامد.

لازم به تاکید است که برنامه بالا بردن قیمت ارز به جهش دیگری در قیمت محصولات وارداتی، منجمله کالاهای اساسی مانند برنج و گندم خواهد انجامید.

۸- جهش نرخ بیکاری:

طبق بررسی اداره بررسی ها و سیاست‌های اقتصادی، در کشور ۲۵/۴ درصد است. این در حالی است که در نزد سنین ۱۵ الی ۲۹ سال و در نزد فارق التحصیلان دانشگاه‌ها، این نرخ به ۳۸/۸ درصد میرسد. یکی از مشخصه‌های سال ۹۱، اخراج کارگران و کارمندان، خصوصا در صنایع خودرو، معدن و نساجی، فولاد و پتروشیمی است.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

تفاوت بین آمار این گزارش و آماری که اخیراً توسط دفتر مرکزی آمار در رسانه‌ها انتشار یافته به دلیل تفاوت در تعریف واژه بیکار بوده است. در حالی که دفتر مرکزی آمار کسی را بیکار می‌خواند که کمتر از دو ساعت در هفته کار میکند، گزارش ما طبق استانداردهای رایج در سطح بین‌المللی بیکار را کسی محسوب می‌کند که کمتر از دو روز در هفته کار میکند. همچنین، در آمار دفتر مرکزی آمار به کسانی که در شش ماهه دوم سال ۹۱ بیکار شده اند اشاره نشده است. اکثر کارخانه دارانی که طی این بررسی با آنها مصاحبه شده اظهار داشته اند که مجبور خواهند بود در پی شرایط دشوار اقتصادی کشور، طی سال ۹۲ دست به اخراج بخشی از کارکنان خود بزنند.

۹- عدم موفقیت در فرآیند خصوصی سازی شرکت‌های دولتی:

علیرغم پیش‌بینی‌های مقدماتی، مبنی بر درآمدهای بالا در نتیجه اجرای اصل ۴۴، طی سال ۹۱ تعداد شرکت‌های دولتی خصوصی سازی شده بسیار کم بوده و در نتیجه میزان درآمد در نظر گرفته شده حاصل از خصوصی سازی در بودجه کشور در سال ۹۱ نیز حاصل نشده است. پیرو رکود اقتصادی، به نظر نمی‌رسد که طی سال ۹۲ نیز میزان درآمد در نظر گرفته شده از خصوصی سازی حاصل گردد و بنابراین، باید از تکیه بر درآمد ناشی از خصوصی‌سازی به عنوان منبع بودجه‌ای حائز اهمیت در سال جاری صرف نظر نمود. ضمناً، هنوز درآمدهای حاصل از فروش شرکت مخابرات طی سال ۸۹ کاملاً دریافت نشده و به نظر نمی‌رسد که مبلغ مذکور، طی سال جاری نیز واصل شود.

۱۰- ورشکستگی شرکت‌های مطرح:

افزایش قیمت مواد خام به موجب تحریم‌ها، تورم، هدمندی یارانه‌ها، و کاهش تقاضای ناشی از بحران اقتصادی، منجر به ورشکستگی بخش اعظمی از شرکت‌های تولیدی و صنعتی کشور شده است. بدین ترتیب، از سال ۹۱ شرکت‌های ایران خودرو و سایپا با کاهش ۴۷ درصدی تولید روبرو هستند. کارخانجات بسیاری برای پرداخت به موقع حقوق کارکنان با مشکل مواجه بوده و طی سال جاری بسیاری از آنها ناگزیر به اخراج کارکنان خود خواهند بود. پیش‌بینی می‌شود که طی سال ۹۲ مشکلات فوق تشدید یافته و منجر به ورشکستگی کارخانجات بسیاری شود.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

همچنین بار سنگین بدهی‌های شرکت‌های هواپیمایی ادامه فعالیت آنها را با مشکلات بسیاری مواجه نموده است.

ب- الزامات اجرائی:

- اعمال محدودیت بر خارج کردن سپرده‌های بانکی و جلوگیری از اینکه نقدینگی کافی جهت جوابگویی به درخواست‌های مردم در اختیار بانکها نباشد.
- وضع مالیات بر سپرده‌های بانکی (همانند مدل قبرسی) - وضع مالیات به میزان ۱۰ الی ۲۰ درصد از مبلغ سپرده‌ها به منظور جبران کسری بودجه پیش بینی شده در سال ۹۲.
- اجرای مرحله دوم طرح هدفمندی یارانه‌ها طبق تصمیمات اتخاذ شده و افزایش قیمت کالاهای انرژی و دیگر کالاهای اساسی به میزان ۸۰ الی ۳۰۰ درصد و بطور همزمان افزایش ۲۰ درصدی یارانه‌ها.
- افزایش ۱۵ الی ۳۵ درصدی حق گمرک بر واردات کالاهای گروه ۳-۱۰ و افزایش ۵ الی ۱۰ درصدی بر واردات کالا از گروه ۱-۲ (مواد غذایی و دارو).
- افزایش برخی از مالیات‌های وصولی از مردم، شامل مالیات وارد بر خرید دومین ملک به منظور سرمایه‌گذاری وضع مالیات بر خرید سکه.
- اعمال محدودیت‌های مضاعف بر فروش ارز به صورت نقدی و اعتباری به مردم و بازرگانان ناشی از کسری قابل توجه ارز خصوصا به این دلیل که پیش بینی می شود که در سال ۹۲، در پی سقوط درآمدهای نفتی، این امر تشدید یافته و ناگزیر به سهمیه‌بندی حساب شده منابع ارزی شویم.
- افزایش محدودیت بر خارج نمودن ارز از مرزهای کشور و ممنوعیت به همراه داشتن مبلغ بیش از هزار دلار بدون مجوز خاص و بازرسی افراد در گذرگاههای مرزی.
- تعیین نرخ دلار در حد دست کم ۵۰ هزار ریال و سپس یکسان نمودن نرخ رسمی ارز مرجع و نرخ ارز در بازار آزاد.
- تقلیل میزان مخارج نظامی و مساعده‌های ارزی کشور، این امر پیرو تدابیر توصیه شده جهت کاهش میزان مصرف ارز در بازار می باشد.
- سهمیه‌بندی کالاهای اساسی و توزیع کوپن جهت خرید کالاهای اساسی همانند دوران جنگ تحمیلی.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

- افزایش تدریجی مالیات بر ارزش افزوده به حدودا ۱۵ الی ۲۲ درصد همانند کشورهای دیگر. این گام موجب خواهد شد که منابع بودجه ای که در سال ۹۲ در اختیار دولت قرار دارد به صورت قابل توجهی گسترش یافته و به موازات، مصرف را کاهش دهد.
 - صدور اوراق مشارکت در سطح گسترده جهت کاهش میزان نقدینگی در بازار و گسترش منابع بودجه‌ای تحت اختیار دولت.
 - ملی سازی شرکتها و بانکهای خصوصی ضمن تاکید بر شرکتها و بانکهای صاحب سرمایه ارزی - که مکانیزم پرداخت غرامت به آنها به نحو جداگانه ای توسط ستاد تدابیر ویژه اقتصادی شورای عالی امنیت ملی تعیین خواهد شد. این گام به گسترش منابع بودجه‌ای و منابع ارزی تحت اختیار کشور خواهد انجامید.
 - تشدید کاهش واردات، منجمله واردات کالاهای اساسی و مواد اولیه به سبب کاهش درآمدهای ارزی و مشکلات موجود در انتقال نفت از آسیا به اروپا.
 - واردات کالاهای اساسی همانند گندم، برنج و مواد خام مورد احتیاج صنایع به خصوص از کشورهای اروپایی و آمریکای جنوبی، الزامیست.
- توصیه میشود که در راستای بیانات مقام معظم رهبری که سال ۹۲ را سال حماسه سیاسی اقتصادی نامیده اند، این اقدامات با دعوت از مردم به حماسه اقتصادی طی سخنرانی‌ها و گردهمایی‌ها همراه شوند.